

Artist in Residence
CARMA Art and Reserach Center
Mana, Frans Guyana
feb/maart 2020

Suzanne Bernhardt

Introductie

In samenwerking met CARMA Art/Research Center en de inheemse Kali'na gemeenschap in Frans-Guyana wil ik mijn recente onderzoek rondom inheemse keramiektradities voortzetten. Gedurende een residentie van 6 weken in Mana richt ik mij op de patronen en verschillende natuurlijke pigmenten die worden gebruikt voor de antropomorfe werken. In mijn onderzoek laat ik me leiden door mythologische verhalen en spirituele dagelijkse handelingen. Door de keramieken voorwerpen in een dagelijkse routine te gebruiken worden de verhalen levend gehouden. Precies deze vorm van 'blending' vind ik interessant. Deze grens van het gebruiksvoorwerp en gebruiksomgeving wil ik tijdens deze residentie onderzoeken.

Vessels that rule the river liquids

Voorafgaand aan mijn werkperiode in Mana, heb ik een aantal weken doorgebracht op de Lawa rivier, de natuurlijke grens tussen Suriname en Frans-Guayana. Hier hoopte ik meer te leren van de Wayana, de Amerindian gemeenschap die haar identiteit sterk heeft ontwikkeld in relatie tot de rivier. De Wayana wonen in Suriname, Frans Guyana en Brazilië.

Maripasoula is een klein stadje aan de Franse kant, diep in het Amazone regenwoud en alleen te bereiken via de rivier of per vliegtuig. Het is twee dagen varen stroomopwaarts en 1 dag (10 uur) stroomafwaarts. Taxiboten overladen met mensen en goederen varen deze route 2 tot 3 keer per week. Hevige regenbuien worden afgewisseld door felle zon, uren gaan voorbij waarin het overweldigend groen langs de oevers enkel wordt onderbroken door het oranje/rode contrast van afgegraven grond van goudmijnen. De Lawa is vol contrasten. Het is (over)leven in een grensgebied. De afgelegenheid maakt het mogelijk zijn eigen wetten te vormen. Ik zie boten in constante aanvoer van goederen en vloeistoffen die die goudmijnen, boskap en Chinese supermarkten voeden. Ik zie Braziliaanse, Surinaamse en Frans Guyaanse goudzoekers, boskappers en prostituees tegenover ecotoerisme en nog steeds komen zendelingen uit Nederland om het woord van god te verspreiden- met een bijbel in Wayana-taal. De rivier drinkt door, onvermoeibaar en bijna gulzig slokt zij kwik, plastic en olie, gevolgd door tradities en herinneringen op. Onvermoeibaar draagt zij nieuw water aan. Aan het oppervlak vloeit de Lawa in volle kracht vooruit...

In alle ontmoetingen staat de rivier centraal. Het is moeilijk een rivier te beschrijven, iets wat constant in beweging is. De afhankelijkheid, de schoonheid, de bron van voedsel en zelfs drinkwater...

'In a world made of plastic and noise I want to be made from clay and silence' Eduardo Galeano

Gebaseerd op deze tijd op de Lawa tussen Suriname en Frans Guyana heb ik deze serie klei-objecten gemaakt over wat het betekent om uit een rivier te kunnen drinken. Het zijn gevonden voorwerpen, die als herinnering aan de rivier naar boven komen drijven en als waterkan kunnen worden gebruikt.

Werkwijze, techniek en ontwikkeling

De kali'na gemeenschap in Mana is hecht. Ik mocht me bij de vrouwen van orino (klei) voegen omdat ik niet in mijn maan cyclus was - we vertrokken vroeg in de ochtend om klei uit het bos te verzamelen rond cacaobomen en spraken zo weinig mogelijk. We graven een gat tot het zand weg is om bij de klei te komen. Een combinatie van grijs / geel / rood - het verschilt van de rivierklei waar ik eerder mee werkte, die na het bakken grijs/ wit werd – Deze orino wordt na het bakken een zacht lichtoranje.

De klei moet nu drie weken drogen voordat het tot fijn poeder wordt gestampt en vervolgens wordt samengevoegd met kwepi en water - het werk wordt meestal gedaan door vrouwen uit verschillende families die samenwerken in cycli van de maan. Ik ben zeer dankbaar dat ik deel mocht uitmaken van deze cyclus. Hierdoor heb ik geleerd dat werken met klei, een constante inspanning is. Het vinden, voorbereiden en bakken wordt samen gedaan om zo krachten, energie en grondstoffen te delen. Daar tegenover staat dat elke Kali'na vrouw haar eigen stijl heeft waarin zij kleiwerk maakt en beschildert.

Ik heb een bijzondere band opgebouwd met Julie, oorspronkelijk uit Bigiston, Suriname wat maakt dat zij naast Kali'na en Frans ook Sranan en Nederlands spreekt! Achter haar huis heeft zij een werkplaats waar ik elke dag naar toe ga. Hier laat zij me stap voor stap zien, met grote zorgvuldigheid en aandacht, hoe zij haar werken maakt.

Om de kleiwerken waterdicht te maken moet je het oppervlak polijsten. Dit gebeurt met een gladde steen of een 'maripanoot'. Gladde stenen komen niet veel voor in dit gebied maar Julie heeft een zak met stenen uit Brazilië, Lourdes en andere bijzondere plekken. Nadat het werk gepolijst is, kun je de pigmenten aanbrengen, ook deze worden met een steen in het werk gewreven. Het is een eentonig en tijdrovend werk, je zou het meditatief kunnen noemen, was het niet dat de werkplaats gedeeld is met een hond, een stuk of 50 kippen, kuikens en hanen en verschillende soorten vogels in kooien. Een soundtrack die ik niet snel zal vergeten.

Voor het branden van de werken, moeten we hout verzamelen. We hebben een dode boom gevonden die een tijd geleden door de bliksem is geraakt. Met een bijl en machette verzamelen we in een korte tijd een aantal manden voor hout.

Het branden van de werken gebeurt vlak bij Mana op een stuk grond van de Kali'na gemeenschap, hier wordt ook cassave verbouwd en andere gewassen. De dag van het branden begint vroeg, om 8 uur maken we het vuur aan en om 10 uur zijn de vlammen op het hoogtepunt. Anderhalf uur laten halen we de ovens leeg en zien we de objecten van gloeiend grijs, langzaam naar licht oranje afkoelen.

Aanvankelijk hadden we het branden als een publieke ceremonie bij kunstcentrum CARMA gepland – en zou worden aangevuld met workshops en een presentatie van het werk. Door de -Covid19-pandemie zijn alle activiteiten vanaf maart afgezegd. Ondanks het uitblijven van de publieke activiteiten heb ik samen met Julie de gehele cyclus van klei kunnen afleggen. Naast dat ik nieuwe technieken heb geleerd heb ik een inzicht gekregen van de verschillende stadia waarin klei deel uitmaakt van een gemeenschap. De organisatie van klei is een constante en maakt dat samenwerking onmisbaar is. Ik kijk op tegen deze dames die in deze tijd van sneller, meer en beter, tegen de stroom in hun klei-traditie in stand houden.

Naast het werken met klei heb ik ook met Julie casavebrood leren bakken. Op grote platen op een vuurtje word casavemeel uitgestrooid. Door de hitte en met een goede timing is Julie in staat prachtige patronen te maken, die me doen denken aan de rimpels op het water oppervlak.

Vessels that rule the river liquids

Om de werkperiode symbolisch af te sluiten heb ik een 'reinigingsceremonie' bij de rivier gehouden. Dit was een persoonlijk overgangsrte, een collectie van watermeditaties over wat het betekent om uit een rivier te kunnen drinken - In het water staand, ben ik dankbaar voor alle ontmoetingen onderweg die reflecteren op verre herinneringen en toekomstige dromen over het voortstromende water van de rivier.